

**BOLA TARBIIYASIDA OILANING O'RNI: SOG'LOM JAMIYAT POYDEVORI****Odiljonov Ulug'bek Komiljon o'g'li**

**Annotatsiya:** Mazkur tezisda bolaning tarbiyasida oilaning ahamiyati va uning bolaning shaxsiyati, axloqiy fazilatlari, ma'naviyati hamda intellektual rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri haqida so'z yuritiladi. Oilaning bola hayotidagi o'rni, ota-onalarning mas'uliyati, bolaga singdiriladigan qadriyatlar va urf-odatlarining bola kelajagiga qanday ta'sir ko'rsatishi yoritiladi. Shuningdek, oilaviy muhitning bolaning emotsional va psixologik rivojlanishiga bo'lgan ahamiyati ham ko'rib chiqiladi. Maqolada oilaning bolaning jamiyatda muvaffaqiyatli shaxs bo'lib yetishishidagi roli ta'kidlanadi.

**Kalit so'zlar:** bola tarbiyasi, oila muhitining ahamiyati, axloqiy tarbiya, ma'naviy rivojlanish, psixologik barqarorlik, intellektual rivojlanish, ota-onalarning mas'uliyati.

Oila – jamiyatning eng kichik, ammo eng muhim bo'g'inidir. Aynan oilada bola dunyoqarashi, axloqiy tamoyillari va ma'naviy qadriyatlari shakllanadi. Bola tarbiyasida oilaning o'rni beqiyosdir, chunki oilaviy muhit bolaning shaxs sifatida rivojlanishiga va kelajakdagi hayotida qanday inson bo'lib yetishishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Birinchi navbatda, ota-onalar bola tarbiyasida bosh rol ni o'ynaydi. Bolaning shaxsiyati, xulq-atvori, dunyoqarashi va axloqiy me'yorlari aynan ota-onalarning o'zlariga xos munosabatlari, qadriyatlari va hayotiy tajribalariga asoslanadi. Ota-onalar bolaga hayotiy bilim va ko'nikmalarni o'rgatib, uni insoniylik, mehr-oqibat va to'g'rilik kabi fazilatlarni qadrlashga o'rgatadi. Shu bilan birga, oilada sevgi va qo'llab-quvvatlash muhiti bolada o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlab, uni jamiyatga moslashuvchan va barqaror shaxs sifatida shakllantiradi.

Bola tarbiyasida oila tarbiyasining o'rni nafaqat ota-onalar, balki boshqa oila a'zolariga ham bog'liqdir. Buvilar, buvalar, aka-uka va opa-singillar bola hayotida muhim rol o'ynaydi. Ular orqali bola o'zini jamiyatning bir qismi sifatida his qiladi, kattalarga hurmat ko'rsatishni, yoshlarni himoya qilishni o'rganadi. Oilaning har bir a'zosi bolaning hayotida o'ziga xos iz qoldiradi va uning shaxsiy rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Oilaning tarbiyaviy roli nafaqat axloqiy qadriyatlarni singdirish, balki bola salomatligi, intellektual rivojlanishi va psixologik barqarorligini ta'minlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Oiladagi sog'lom turmush tarzi, to'g'ri

oyqatlanish, sport bilan shug'ullanish va intellektual o'yinlar orqali bola o'zini rivojlantiradi va sog'lom hayot tarziga asos soladi. Ota-onalar tomonidan o'z vaqtida ko'rsatiladigan psixologik qo'llab-quvvatlash bolada stressga bardoshlilik, ijtimoiy ko'nikmalar va murakkab vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Oila tarbiyasi shuningdek, bolaning ma'naviy va axloqiy fazilatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Oilada o'rgatilgan qadriyatlar, din va an'analar bolada insoniylik, halollik, adolat va hurmat kabi sifatlarni tarbiyalaydi. Bu esa bola shaxsiyatining yuksak fazilatlar bilan boyishini ta'minlaydi va uni jamiyatda munosib o'rin egallashiga yordam beradi.

Shu bilan birga, oila bola uchun ta'limning birinchi maktabi hamdir. Ota-onalar bolaning bilim olishga bo'lgan qiziqishini rag'batlantirishi, kitob o'qish, o'qish va yozishni o'rgatishi, uning intellektual salohiyatini rivojlantirishi lozim. Bolaning ta'limga bo'lgan munosabati ko'pincha oilada shakllanadi va bu uning kelajakdagi akademik muvaffaqiyatlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Oilaning bola tarbiyasidagi o'rni, shubhasiz, uning kelajakdagi hayotini belgilab beradigan asosiy omillardan biridir. Oila muhitidagi ijobiy munosabatlar, mehr-muhabbat va qo'llab-quvvatlash orqali bola o'zini xavfsiz va himoyalangan his qiladi. Bu esa uning o'ziga ishonchini oshiradi va kelajakda mustahkam psixologik poydevorga ega bo'lishiga yordam beradi.

Bola tarbiyasida ota-onalarning mas'uliyati katta. Ular farzandlarini nafaqat moddiy jihatdan ta'minlab, balki ularga ma'naviy tarbiya berishda ham yetakchi rol o'ynaydi. Ota-onalar bolaga mehr-muhabbat va hurmat ko'rsatish, halollik va to'g'rilikni qadrlash, qiyinchiliklarga bardosh berish va mehnat qilishning ahamiyatini o'rgatish orqali uning kelajagi uchun mustahkam zamin yaratadi. Shu bilan birga, bolani oiladagi boshqa a'zolar bilan bo'lgan munosabatlar ham tarbiyaviy jarayonning muhim qismi hisoblanadi. Bobo va buvilar tomonidan beriladigan donolik, aka-uka va opa-singillar bilan bo'lgan aloqalar bola uchun juda katta tajriba manbai bo'lib xizmat qiladi.

Bola tarbiyasida ota-onalar tomonidan beriladigan axloqiy ta'lim juda muhimdir. Axloqiy qadriyatlar, halollik, hurmat, insonparvarlik, yordam ko'rsatish kabi fazilatlar bola uchun oila muhitida singdiriladi. Bu qadriyatlar uning hayotida asosiy rol o'ynaydi va kelajakda jamiyatda o'z o'rnini topishiga yordam beradi. Oilada o'rgatilgan axloqiy tamoyillar bolaga har qanday vaziyatda to'g'ri qaror qabul qilish va adolatli bo'lishni o'rgatadi.

Oilaning bola tarbiyasidagi ahamiyati shuningdek, uning intellektual va ma'naviy rivojlanishida ham namoyon bo'ladi. Ota-onalar bolaning bilimga bo'lgan qiziqishini oshirishi, uni kitob o'qishga, yangi bilimlar izlashga undashi

kerak. Bu orqali bola nafaqat intellektual jihatdan rivojlanadi, balki o'zining qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Ma'naviy tarbiya esa bolani hayotning mazmuni va qadriyatlari haqida o'ylashga, o'z hayotini mazmunli va maqsadli tarzda qurishga undaydi. Sog'lom, mustahkam va mehru-muhabbat bilan to'la oila muhitida tarbiya topgan bola kelajakda hayotda muvaffaqiyat qozonishiga, jamiyatda o'z o'rnini topishiga, axloqiy va ma'naviy jihatdan yuksak shaxs bo'lib yetishishiga katta imkoniyat yaratadi. Shu sababli, har bir ota-ona o'z farzandining kelajagi uchun mas'uliyatni his qilib, unga to'g'ri tarbiya berishga harakat qilishi kerak. Bola tarbiyasida oilaning o'rnini va roli beqiyos bo'lib, bu jarayon bolaning baxtli va muvaffaqiyatli hayot kechirishini ta'minlaydi.

Bola tarbiyasida oila muhimligini anglash nafaqat ota-onalar, balki jamiyatning har bir a'zosi uchun zarur. Chunki har bir bola – kelajak jamiyatining bir bo'lagi. Ularning tarbiyasi qanday bo'lsa, ertangi jamiyat ham shunday bo'ladi. Oilada shakllangan ma'naviyat, odob-axloq, intellektual va psixologik poydevor bolaning butun hayoti davomida unga yo'l-yo'riq ko'rsatadi.

Oilaning tarbiyadagi o'rnini ko'pincha bola hayotidagi ilk tajribalar, bilimlar va ko'nikmalar bilan bog'liqdir. Masalan, bolaning ilk so'zlari, ilk qadam tashlashlari, dastlabki intellektual tajribalari – bularning barchasi oilada ro'y beradi. Shu sababli, oiladagi ijtimoiy va madaniy muhit bolaga birinchi taassurotlarni beradi, uning dunyoqarashi va o'zini anglash jarayonini boshlaydi.

Oila muhitida bola ilk marotaba qanday muhitda yashashini his qiladi, qanday munosabatlar mavjudligini, qanday qoidalar amal qilishini o'rganadi. Bu esa uning ijtimoiylashuv jarayoniga katta ta'sir ko'rsatadi. Bola o'z oilasidagi tajribalardan kelib chiqib, atrofidagi odamlar bilan qanday munosabatda bo'lishni o'rganadi. Agar oila ichidagi munosabatlar iliq, hurmat va mehrga to'la bo'lsa, bola ham atrofdagilar bilan shunday munosabatda bo'ladi. Aksincha, agar oiladagi muhit salbiy bo'lsa, bu bolaning shaxsiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu bilan birga, oila bolani ma'naviy tarbiya qilishda muhim vosita hisoblanadi. Ota-onalar bola qalbiga vatanparvarlik, milliy qadriyatlarga hurmat, insonparvarlik va adolatni singdiradi. Bu fazilatlar bola uchun hayot yo'lida asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, oilada o'rgatiladigan an'analar, urf-odatlar va qadriyatlar bolaning shaxsiyati va kelajakdagi hayotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Oilaning bola tarbiyasidagi ahamiyati shuningdek, bolaning emotsional va psixologik rivojlanishida ham namoyon bo'ladi. Ota-onalarning doimiy

e'tibori, qo'llab-quvvatlashi va mehr-muhabbati bola uchun zarur psixologik barqarorlikni ta'minlaydi. Bu orqali bola o'zini xavfsiz his qiladi va o'z salohiyatini to'liq namoyon eta oladi. Agar bola o'zini oilada qabul qilingan, qadrlangan va sevib ardoqlangan his qilsa, u mustahkam o'zini oqlash hissiga ega bo'ladi va kelajakda murakkab hayotiy vaziyatlarda muvaffaqiyatli bo'lishga tayyor bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, bola tarbiyasida oila muhim va beqiyos rol o'ynaydi. Oila bolaning shaxsiyatini, axloqiy fazilatlarini, ma'naviyatini va intellektual rivojlanishini shakllantiradi. Shu sababli, har bir oila o'z farzandining tarbiyasiga katta e'tibor berishi, uni sevgi, hurmat va qo'llab-quvvatlash bilan o'rab, jamiyatga mas'uliyatli, bilimli va ma'naviy yuksak shaxslar yetishtirishga hissa qo'shishi kerak. Oilaning o'z vaqtida ko'rsatilgan tarbiyasi bolaning kelajagini va jamiyatda muvaffaqiyatli hayot kechirishini belgilab beradi. Oila, shubhasiz, bolaning baxtli va muvaffaqiyatli hayotining asosiy poydevoridir.